

האוניברסיטה העברית בירושלים
ניש שנית למיני היידי

ההנהלה
יום שישי כ"ט שבט ה'תש"ג

1
התאחדות הציונים הכלליים, ירושלים, 1925, 14-15 (קמ"א ב"ר א')

מה שמאל לא יכל
?184

ב"ר יקר

1
בה ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר. בענין התאבקות עם יעקב רבו הדעות. הן קצרה אורך היריעה האחת מלהעלות עליה כל דעות המפרשים. אמרתי הלא לאלהם פתרונים אענה גם אני הלקי ואומר. אחר שהסכימו רוב המפרשים שמלאך זה הוא סמאל שרו של עשו. הנקרא סמאל על שם כי כל חפצו וישעו לסמא עיני האדם

כמו שנאמר (להלן ט"ו) חבלילי צנינים מיין. ותתם שיכור חולך כעור וסומא, כך סמאל זה שותפו, כל מדימותיו לסמא עיני האדם עד אשר לא יוכל לראות את השמש. ואם כן הענבים מסמאים עיני הגשמי, וזה סמאל שותפו מצור עין השכלי. שלא יראה במראות האל זהו סמאל מלה מורכבת:

2

ומה שאמר שהיה נוגע בכסא הכבוד, למדו זה ממה שנאמר עד עלות השחר. משמע עד ולא עד בכלל, כי עלות השחר היה מערב על ידו שלא היה יכול להביאו לידי הכחשת אלוהי לפי שעיני עלות השחר הכיר באמת כי יש לעולם בורא ומנהיג כמו שפירש בעקידה פרשת בראשית על פסוק וידעת היום הששנות אל לבבך כי ה' הוא האלהים (דברים י"ט) שמתוך ידיעת מהלך הגלגל היומי דהיינו השמש, יוכל המשכיל להתברר כי ה' הוא האלהים, וכן אברהם לא הכיר בוראו כי אם מתוך הליכות השמש והתחלת עלייתה כעלות השחר, כמיש וישיה אפ"כ מי העיר ממזרח צדק, ופסוק זה גורש על אברהם. וזהו המרגלית הטובה שהיתה תלויה בצוארו של אברהם (ויב ט"ו), שהיה מפרסם לכל מציאת האל יתברך ובמותו תלה ידיעה זו בגלגל החמה, ופירש הרב שעל זה אמרו (ויב כ"ג) אלמלא גלגל חמה המכריז מציאת האל יתברך היה נשמע קול הסונה של רחמי המכחשת מציאתו יתברך. לכן נאמר עד עלות השחר ולא עד בכלל, כי עיי ידיעת תנועת השמש ידע יעקב כי ה' הוא האלהים. ומשם זה משפט הרשעים לבקרים, וראיה מסדרם וכמש (ההלים א' ט) לבקרים אצמית כל רשעי ארץ, לפי שלא ילקחו לימוד מעלות השחר ולא ידעו את ה':

מה שב... האל... הנה... האמר?

כ"ט

3

3
(כ) וירא כי לא יכל לו. מלאכיו גבור כה עושי דברו. ועל כן לא יכול לו המלאך להזיקו, כי לא הודשה רק בכה שעשה עמו להקע כף ירכו. ואמרו בבראשית רבה (ש"ג) נגע בכל הצדיקים שעתידין להיות ממנו, זה דורו של שמד. והענין כי המאורע כלו רמו לדורותיו שיהיה דור בורעו של יעקב יתגבר עשו עליהם עד שיהיה קרוב לקעקע ביצתו, והיה זה דור אחד בימי חכמי המשנה כדור של רבי יהודה בן בבא וחביריו, כמו שאמרו (והשיר כ"ז) אמר רבי יהודה בר אבא אם יאמר לי אדם תן נפשך על קדושת שמו של הקב"ה אני גונתן ובלבד שיהרגתי מיד. אבל כדורו של שמד אינו יכול לסבול, ומה היו עושים כדורו של שמד, היו מביאין כדוריות של ברזל ומלבנין אותן באור ונותנין אותן תחת שיהיהן ומשיאין נפשותיהן מהן. ויש דורות אחרים שעשו עמנו כזה ויותר רע מזה, והכל סבלנו ועבר עלינו. כמו שרמו ויבא יעקב שלם:

מהו (האמר) האמר?

ב"ר יקר

מה שמאל לא יכל
?184

4
4
(כ) ויאמר שיהיה פי ע"ה השחר. כי לא אוכל עוד להביא לידי הכחשת אלוהי אחר שנתת לבן ודעתך בעליית השחר כאמור. ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני. שתהיה מודה לי שאין אתה יכול לי בענין ראית והסתכלות מציאת האל יתברך כדי שמלאך רע יענה אמן בעל כרחו והקטיגור יהיה לסניגור כמו שעושה סמאל ביום כפורים. (כ"ט) ויאמר לא יעקב ויאמר עוד ששך כי אם ישראל. לשון ישר אל כי ישר הוא לשון ראייה, מלשון אשורנו ולא קרוב, והודה לו בזה כי יעקב רואה

7
(י"ח) שלם. שלם בגופו ה' שנחפף מלעמו, שלם בממונו שלם חסר כלום מכל אופו דורו, שלם בחורמו שלם שכן מלמודו צדיק לכן (שם ל"ג) ב"ר ע"ה):

ויבא יעקב שלם

5

חנה בפסחים פ"ח אמרו חז"ל: מאי דכתיב: ידעלכו עמים רבים ואמרו
 לכו ונעלה אל הר ד' אל בית אלוהי יעקב? לא כאנרתם שקראו הר ולא
 כיצחק שקראו שדה אלא כיעקב שקראו בית. באור חז"ר, כי מראש אמנת
 כשוחחל איתן האורחי לקרא בשם ד', הלא לא הויתת הקריאה מפורשת
 בדרך-עבודה מיוחד ומסודר להלכותיו, כי-אם להפנות את הלכות בכלל
 לשם ד' אל עולם קונה שמים וארץ. ומנגנון זה אינו מניח הכול בין עם לעם,
 וכל באי-עולם יוכלו יחד לזתקבץ לעבוד את ד'. וזאת היא הוראת המצבה:
 נקודה מקודשת מרכזית, שהכל מתקבצים לעבודה סביבה באין הבדלה.
 אבל מעמד כזה הוא רק מעמדו של הכשרות. מנמתה העליונה היא, שתבא
 לעולם אוחזת הסגולה של העבודה הרצויה, המסודרת ברוח-ד' ומיוחדת
 לישראל עם-סגולה, ולזאת המדרגה אין כל באי-עולם ראוים להשתתף
 בשות. יעקב כאשר ראה את הסגולה המיוחדת, העתידה להופיע מזרע
 ברוך ד' אשר יפרח ממנו, אמר אז: יזאבן הזאת אשר שמוני מצבתי לא
 תהיה עוד מצבה חפשיה, שהעבודה תהיה מרוכזת סביבה בלא הבדלת
 מרצות. כי-אם ידעה בית אלהים, בית מיוחד מוקף מודיעות, שרק הראויים
 לו יוכלים לבא אליו...

לעתיד לבא... יאמרו כולם: מעתה נדע שלא די לנו באותה ההכללה של
 קריאה בשם ד' לנד במושג-האמונה העדום, אשר חשבנו אותו למספק
 לכל התפניות הנשמותיים, אלא צריכים אנו לעלות אל הר ד' הקורא
 בכללות לקדושת אמונת ד', וחברתו בכלל, למען נבוא אל הבית פנימה,
 אל בית אלוהי יעקב, ולא נסתפק עוד בהכרזה כללית ובמושגים כלליים,
 שראינו כבר שאינם מספיקים להאריך את הסגולה העליונה בעולם ולבסס
 את האנושיות על כסם יסודי, כי-אם נשוב לאשר זנחנו ואכן מאמנו
 מוכרח להיות לראש פינה, והם הם הלמודים הפרטיים שהם נזלת-יעקב
 המיוחדת לעד, כמה שנוכל עכ"פ לחקות ולקחת מהם רמיה למדון העולם
 והאדם ולקיי בכל ערכיו.

(אליהו הדין, ה"ה ע"ה ע"ה ע"ה ע"ה)

בניין בית ישראל

כך בית ישראל בשלמותו צריך להיות בניי מכל שבטי ישראל, כשלכל אחד מהם
 יש ערך וזיהוי מיוחד. סידור כל הכוחות המיוחדים ביותר, הוא ענין מסובך ביותר,
 השיך לפדשת הטיפוחים הגדולה של יעקב אבינו מאז ועד הנה. עלינו לזכור
 שכל שדבר הוא גדול יותר, כך הוא מסובך יותר. מכונה גדולה מסובכת יותר
 ממכונה קטנה. אורגניזם גדול מסובך יותר מאורגניזם קטן. אנוניו כלנו מהווים
 ביחד את כלל-ישראל: "ונשא אחיך את שמות בני ישראל בחשן המשפט על
 לבה, מבאו אל הקדש, לזכרן לפני ד' תמיד... והיו על לב אהרן כבאו לפני
 ד'". ככל שזוכים יותר להבין את הדברים בהבנה אלהית, כן מתברר שזוכינן

הגדול ביותר והשלם ביותר, הוא שמתגלה בצורה המסובכת ביותר. לכן, בנין
 בית יעקב כל-כך מסובך, מראשית ועד אחרית, מאז ועד הנה.

(אליהו הדין, ה"ה ע"ה ע"ה ע"ה ע"ה)